

**МІНІСТЕРСТВО
СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
(Мінсоцполітики)**

вул. Еспланадна, 8/10, м. Київ, 01601, тел.: (044) 226-24-45, факс: (044) 289-00-98 E-mail: info@mlsp.gov.ua,
Код ЄДРПОУ 37567866, реєстраційний рахунок 35213015078737 в ДКСУ м. Києва, МФО 820172

31.08.2016 № 1787/0/208-16/57
На № _____ від _____

**Служби у справах дітей
обласних, Київська міська
державні адміністрації**

Про здійснення заходів щодо
соціального захисту дітей об'єднаними
територіальними громадами

Департамент захисту прав та усиновлення Міністерства соціальної політики України у зв'язку із непоодинокими зверненнями служб у справах дітей обласних державних адміністрацій, а також органів опіки та піклування, додатково до Методичних рекомендацій щодо виконання власних (самоврядних) повноважень об'єднаної територіальної громади у сфері соціального захисту населення та сфері захисту прав дітей, затверджених наказом Мінсоцполітики від 19.01.2016 № 26, звертає увагу на особливості здійснення заходів щодо соціального захисту дітей об'єднаними територіальними громадами.

1. Юридичний статус об'єднаної територіальної громади

Відповідно до статті 4 Закону України „Про добровільне об'єднання територіальних громад” добровільне об'єднання територіальних громад не призводить до зміни статусу населених пунктів сільської чи міської місцевості. При цьому згідно із статтею 8 зазначеного нормативно-правового акта юридична особа - виконавчий комітет сільської, селищної, міської ради, розміщеної в адміністративному центрі об'єднаної територіальної громади, є правонаступником прав та обов'язків всіх юридичних осіб - виконавчих комітетів відповідних сільських, селищних, міських рад територіальних громад, що об'єдналися.

Найменування виконавчого органу місцевого самоврядування об'єднаної територіальної громади як юридичної особи складається з відповідного загального найменування виконавчого органу місцевого самоврядування (виконавчий комітет, управління, відділ тощо) та повного найменування відповідного представницького органу місцевого самоврядування у родовому відмінку.

Із вищезазначеного випливає, що існує всього чотири види представницьких органів місцевого самоврядування базового рівня як об'єднаної територіальної громади, так і не об'єднаної – міська, районна у місті, сільська та селищна ради.

Отже, норми розділу 9 Конституції України, Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні”, зокрема, у частині власних та делегованих повноважень, а також норми статті 56 Цивільного кодексу України щодо визначення органу опіки та піклування, поширюються на сільську, селищну, міську, районну у місті ради, у тому числі й об'єднаних територіальних громад.

Тобто, міські, районні у містах, сільські, селищні ради об'єднаних територіальних громад є органами опіки та піклування.

2. Різниця між повноваженнями міських, районних у містах, сільських, селищних рад об'єднаних територіальних громад щодо соціального захисту дітей

Статтею 19 Конституції України визначено, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування, їх посадові особи зобов'язані діяти на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України.

Статтею 56 Цивільного кодексу України визначено, що органами опіки та піклування є районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах, сільських і селищних рад.

Відповідно до статей 32, 34 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні” до делегованих повноважень виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належать повноваження щодо:

організації роботи щодо запобігання бездоглядності дітей;

вирішення відповідно до законодавства питань про повне державне утримання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування;

забезпечення здійснення передбачених законодавством заходів щодо захисту прав дітей, що залишилися без піклування батьків, на виховання в сім'ї громадян;

вирішення у встановленому законодавством порядку питань опіки і піклування.

Статтею 54 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні” визначено, що сільська, селищна, міська, районна у місті (у разі її створення) рада у межах затверджених нею структури і штатів може створювати відділи, управління та інші виконавчі органи для здійснення повноважень, що належать до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад.

Тобто, обмежень щодо створення, у тому числі служб у справах дітей, у таких органах не має.

Обмеження повноважень сільських селищних рад, у тому числі сільських, селищних рад об'єднаних територіальних громад з питань соціального захисту дітей

Відповідно до статті 12 „Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування” безпосереднє ведення справ та координація діяльності стосовно дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, покладаються на служби у справах дітей.

При цьому відповідно до статті 1 Закону України „Про органи і служби для дітей та спеціальні установи для дітей” здійснення соціального захисту дітей покладається в межах визначеної компетенції на відповідні структурні підрозділи обласних, Київської та Севастопольської міських, районних державних адміністрацій, виконавчих органів міських і районних у містах рад.

Згідно із Порядком провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 (далі – Порядок), під службами у справах дітей розуміються відповідні структурні підрозділи районних, районних у м. Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад.

Отже, наразі сільські, селищні ради, незалежно від того чи є вони об'єднаними територіальними громадами, чи мають вони у своїй структурі службу у справах дітей або посадову особу, до повноважень якої налержить соціальний захист дітей, мають

обмежені повноваження як органу опіки та піклування (своєчасне виявлення дітей у кризовій ситуації та залучення органів вищого рівня, профілактична робота із сім'єю дитини, її найближчим оточенням, забезпечення житлом, покращення житлових і матеріально-побутових умов дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та ін.).

Проте прийняття рішень, зокрема про облік дітей, надання їм відповідного статусу, подальше влаштування тощо, покладаються на районну державну адміністрацію, виконавчий орган міської, районної у місті ради та / або службу у справах дітей як відповідальний структурний підрозділ зазначених органів.

Особливості повноважень виконавчих органів міських, районних у містах рад з питань соціального захисту дітей

Не всі виконавчі комітети міських, районних у містах рад мають у своєму складі службу у справах дітей. Здебільшого такий структурний підрозділ створюється у виконавчих органах міст обласного значення.

Змінами, внесеними у кінці 2015 року, до статті 99 Бюджетного кодексу України передбачено горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів не тільки міст обласного значення, але й об'єднаних територіальних громад.

У зв'язку із цим варто наголосити, що у разі, якщо у виконавчому органі міської, районної у місті ради, у тому числі у виконавчому органі міської, районної у місті ради об'єднаної територіальної громади, створено службу у справах дітей та комісію з питань захисту прав дитини зазначений комітет має право та зобов'язаний діяти як орган опіки та піклування та здійснювати усі заходи щодо соціального захисту дітей, передбачені законодавством.

У іншому випадку виконавчий орган міської, районної у місті ради, як і виконавчий орган сільської, селищної ради мають обмежені повноваження щодо соціального захисту дітей.

3. Повноваження районних державних адміністрацій щодо соціального захисту дітей та рекомендації щодо їх взаємодії із виконавчими органами сільських, селищних, міських рад, у тому числі виконавчими органами сільських, селищних, міських рад об'єднаних територіальних громад

Згідно із статтею 118 Конституції України та Закону України „Про місцеві державні адміністрації” районні державні адміністрації здійснюють виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі.

Крім цього, відповідно до Цивільного кодексу України, законів України „Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування”, „Про органи і служби для дітей та спеціальні установи для дітей” та Порядку районні державні адміністрації є повноправними органами опіки та піклування.

Тобто, саме районні державні адміністрації та служби у справах дітей, що входять до їх складу, приймають рішення щодо кожної дитини на території села, селища, а також міста, виконавчий орган якого у своїй структурі не має окресленого підрозділу (незалежно від того чи є виконавчі органи сіл, селищ та таких міст об'єднаними територіальними громадами).

Водночас, враховуючи норми статті 54 Закону України „Про місцеве самоврядування в Україні”, статті 99 Бюджетного кодексу України, а також непоодинокі випадки утворення у складі виконавчих органів сільських, селищних,

об'єднаних територіальних громад служб у справах дітей, або введення посади спеціаліста з питань захисту дітей, рекомендуємо налагодити конструктивну взаємодію зазначених структур та посадових осіб із службами у справах дітей районних державних адміністрацій.

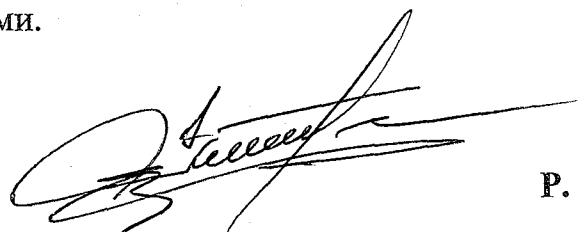
Зокрема, служби у справах дітей або спеціалісти з питань захисту дітей виконавчих органів сільських, селищних об'єднаних територіальних громад мають право та можуть здійснювати усі заходи, покладені на окреслений структурний підрозділ, передбачені до прийняття безпосередніх рішень по відношенню до кожної дитини, з подальшою передачею матеріалів відповідній службі у справах дітей районної державної адміністрації.

Це можуть бути:

- виявлення дітей, залишених без батьківського піклування, дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах;
- негайне відібрання дитини у батьків при безпосередній загрозі її життю або здоров'ю;
- вивчення питання щодо можливості повернення дитини у сім'ю;
- спільне, зокрема з уповноваженими підрозділами органів Національної поліції, вжиття заходів щодо встановлення місця проживання дитини, відомостей про батьків або осіб, які їх замінюють, інших родичів, місця їх проживання (перебування);
- здійснення обстежень умов проживання сім'ї;
- підготовка проекту індивідуального плану соціального захисту дитини, яка перебуває у складних життєвих обставинах, дитини-сироти та дитини, позбавленої батьківського піклування;
- проведення інформаційної кампанії з питань влаштування дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, до прийомних сімей, дитячих будинків сімейного типу;
- перевірка інформації про сім'ї кандидатів в прийомні батьки, батьки-вихователі, опікуни, піклувальники, усиновлювачі, достовірності відомостей поданих документів;
- залучення до здійснення контролю за умовами виховання, утримання і розвитку дитини, над якою встановлено опіку, піклування, яка влаштована у прийомну сім'ю, дитячий будинок сімейного типу, до дитячого закладу;
- надання документів для подальшого влаштування дитини;
- забезпечення житлом, покращення житлових і матеріально-побутових умов дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, та ін.

З метою чіткого розподілу обов'язків та раціонального використання професійних ресурсів доцільним є укладання угод про співпрацю між виконавчими органами сільських, селищних та міських (у разі відсутності в структурі останнього служби у справах дітей) об'єднаних територіальних громад та відповідними районними державними адміністраціями.

**Директор Департаменту захисту
прав дітей та усиновлення**

Р. Колбаса